

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งและเป็นเครื่องมือ ในการพัฒนาประเทศในการสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ การเมืองและการปกครอง ให้มีความเจริญก้าวหน้าและมีศักยภาพเพียงพอ โดยที่การศึกษาจะเข้าไปมีบทบาทในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพในด้านต่างๆ ไม่ว่าในด้านความคิด ความมีเหตุผลและวิธีการแก้ปัญหา (ไพฑูริย์ สีนลาร์ตัน, 2535) และนอกจากนั้นการศึกษายังมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสติปัญญา พัฒนาจิตใจ เพื่อให้ผู้เรียนมีความเฉลียวฉลาด มีไหวพริบ มีเหตุผล สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบันในขณะที่เดียวกันก็พร้อมที่จะดำเนินชีวิตในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Toffer, Alvin, 1981)

กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตมีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการพัฒนาการสร้างเสริมคุณค่าแห่งชีวิตให้แก่เยาวชนของชาติ เพราะกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตมีขอบข่ายเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของมนุษย์ในด้านต่างๆ เพื่อความดำรงอยู่และการดำเนินชีวิตที่ดี ประสบการณ์ที่จัดในกลุ่มนี้เกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของคนในอดีต ปัจจุบันและอนาคต เนื้อหาสาระของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตจึงจัดเป็นหน่วย โดยนำเอาเรื่องที่สัมพันธ์กันมาจัดเป็นหน่วยประสบการณ์ โดยเริ่มต้นจากผู้เรียนแล้วขยายกว้างออกไป เพื่อปรับปรุงชีวิตและสิ่งแวดล้อม ชีวิตที่สร้างเสริมนี้ไม่ใช่ชีวิตแต่ละคนเท่านั้น หากยังมุ่งให้แต่ละคนปรับตัวเข้ากับ ความเปลี่ยนแปลงและสามารถแก้ปัญหาของชีวิตได้ (สุนน อมรวิวัฒน์, 2525)

หน่วยชีวิตในบ้าน มีความสำคัญอย่างยิ่งในการเตรียมเด็กและเยาวชนที่จะเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต เพื่อให้เกิดความรู้ ความคิด ความรับผิดชอบและสามารถตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ (อดุลย์ ต้นประยูร, 2526) และนอกจากนั้นหน่วยชีวิตในบ้านเป็นลักษณะเนื้อหาที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ในการที่จะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันและสามารถที่จะแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ถัดคา ศิลาณ้อย, 2534) ตลอดจนช่วยแก้ปัญหาและสนองความต้องการของมนุษย์ในด้านต่างๆ ที่จะทำให้ชีวิตดำรงอยู่และ

ดำเนินไปด้วยดี และพร้อมที่จะสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ตามต้องการของชีวิตได้ เพราะชีวิตมนุษย์ย่อมเต็มไปด้วยปัญหาที่ต้องแก้ไข เพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2534)

หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533) ได้กำหนดไว้ว่า ครูผู้สอนควรใช้วิธีสอนที่จะให้ผู้เรียนรู้ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ฝึกให้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น รู้จักนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ฉะนั้นการสอนของครูจึงนับได้ว่ามีความสำคัญที่สุดในกระบวนการใช้หลักสูตรและในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้สอนจำเป็นต้องให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมและได้แสดงออกให้มากที่สุด โดยไม่เน้นที่เนื้อหาวิชามากเกินไป แต่จะเน้นการกระทำ กล่าวคือ ให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมมากๆ ให้ได้คิด ได้แสดงความคิดเห็น ในการอภิปราย ให้ผู้เรียนได้ทำงานเป็นกลุ่ม ฝึกทำงานร่วมกัน ช่วยกันคิด ช่วยกันทำช่วยกัน ค้นคว้าและช่วยกันแก้ปัญหา ด้วยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2534) ซึ่งจะมีผลทำให้นักเรียนรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล รู้จักแก้ปัญหาต่างๆ อย่างมีระบบและรู้จักแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมให้เด็กได้คิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น เพื่อการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณค่าต่อตนเองและมีความสุข การเรียนการสอนจึงจะสัมฤทธิ์ผลตามจุดประสงค์ของหลักสูตร (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2539)

จากสภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมา ยังไม่ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื่องจากกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตมีขอบข่ายเนื้อหาที่กว้าง ทำให้ครูผู้สอนประสบปัญหาในการจัดการเรียนการสอน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2534) สำหรับเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาในระดับประถมศึกษาได้สอดคล้องไว้ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ซึ่งมีลักษณะเนื้อหาที่ค่อนข้างเป็นนามธรรม ยากแก่การที่นักเรียนจะเข้าใจ (ลัดดา ศิลาน้อย, 2534) ประกอบกับการสอนของครูที่มุ่งเน้นแต่เฉพาะเนื้อหาเท่านั้น มิได้มุ่งเน้นการสอนให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติแก้ปัญหาเท่าที่ควร (เพราพรหม โกมลมาลย์, 2533) นอกจากนี้ยังพบว่า พัฒนาการทางการเรียนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนลดลง ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่เน้นให้ผู้เรียนค้นหาคำตอบด้วยตนเอง (สมชัย วุฒิปรีชา, 2531) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาวดี โรจนธรรมกุล (2529) ที่ได้ศึกษาความสนใจของนักเรียนในการจัดกิจกรรมของครูผู้สอนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตพบว่า กิจกรรมการสอนที่ครูปฏิบัติมากที่สุดได้แก่ ครูใช้กระดานดำประกอบการสอนและ

ครูถามให้นักเรียนตอบ ส่วนปัญหาด้านผู้เรียนพบว่า นักเรียนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต บทเรียนและกิจกรรมไม่เร้าความสนใจ เนื้อหามากและกว้างเกินไป ทำให้ผู้เรียนขาดความเข้าใจในเนื้อหาสาระและเกิดความเบื่อหน่าย นอกจากนั้นนักเรียนไม่สนใจและไม่ตั้งใจเรียน ทำแบบฝึกหัดหรือการบ้านไม่ได้ มีความพร้อมในการเรียนรู้และวุฒิภาวะต่างกัน รวมทั้งความบกพร่องในการอ่าน และการฟังภาษาไทย (เพราพรหม โกมลมาลย์, 2533)

จากการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระดับประเทศ ปีการศึกษา 2532 ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต มีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ร้อยละ 60.39 (เป้าหมาย 70 %) (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2535) ส่วนการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระดับจังหวัด ปีการศึกษา 2537 ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ตั้งแต่ปีการศึกษา 2535 - 2537 พบว่ากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 72.29, 72.93 และ 69.96 ตามลำดับ (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย, 2537) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตระดับประเทศปีการศึกษา 2532 ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ระบุไว้ในช่วงแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 ส่วนค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตระดับจังหวัดเป็นไปตามเป้าหมาย (เป้าหมาย 70 %) เพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ควรพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป และเมื่อพิจารณาจากปัญหาผลการวิจัยและผลการประเมินคุณภาพทางการศึกษาในการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต จะเห็นว่ามี ความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องแก้ไขปรับปรุง ให้เป็นไปในทางที่สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน ดังนั้น ครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตจำเป็นต้องเข้าใจถึงวิธีการสอนต่างๆ ที่จะช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

มนัส รัตนดิถ ภูเกิด (2521) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตไว้ว่า ควรให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมและให้แสดงออกให้มากที่สุด ไม่เน้นเนื้อหาวิชาแต่จะเน้นในการกระทำ โดยให้ผู้เรียนทำกิจกรรมมากๆ ให้ผู้เรียนได้คิดและแสดงความคิดเห็นโดยการอภิปรายและทำงานเป็นกลุ่มเล็กๆ สุมณ อมรวิวัฒน์ (2527) ได้ให้แนวคิดและข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตไว้ว่ากิจกรรมการสอนที่ดีควรให้ผู้เรียนได้แสดงออกและมีส่วนร่วมในการเรียน ควรฝึกฝนวิธีการหาความรู้และวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเอง มีการฝึกกระบวนการกลุ่มเพื่อร่วมกันหาแนวทางแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อจะได้เป็นคนที่รู้จักวิธีการแสวงหาความรู้และแก้ปัญหาได้

ทิตานา แชมณี (2527) ได้เสนอแนะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ไว้ว่า ควรเน้นการสอนแบบบูรณาการ โดยการจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีส่วนร่วมและแสดงออกให้มากที่สุด การให้ผู้เรียนได้ฝึกทำงานร่วมกัน ช่วยกันคิด ช่วยกันค้นคว้าและช่วยกันแก้ปัญหา ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น กระทรวงศึกษาธิการ (2534) ได้กล่าวถึงแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตไว้ว่า ควรให้มีการยืดหยุ่นได้บ้างตามสภาพท้องถิ่นและตามเวลา สำหรับการสอนในแต่ละเรื่อง ควรให้เหมาะสมกับเนื้อหา เน้นทักษะกระบวนการต่างๆ และให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ เพื่อฝึกทักษะกระบวนการ ซึ่งเป็นความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการเรียนรู้ในขั้นต่อไป ทั้งในด้านการศึกษาเพื่อชีวิต การแก้ปัญหา การตัดสินใจและการศึกษาต่อในขั้นที่สูงขึ้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539) ได้ให้แนวคิดและข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตไว้ว่า ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของแต่ละบทเรียนให้เป็นปัจจุบัน ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรและความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งจะมีผลทำให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถในการแสวงหาความรู้ คิดวิเคราะห์เลือกเก็บและใช้ข้อมูลข่าวสารเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาตนเอง มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล พร้อมทั้งจะก้าวไปสู่สังคมโลกที่เป็นสากล เพื่อการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณค่า

การสอนโดยใช้เทคนิคการพยากรณ์ เป็นวิธีการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มีเหตุผล สามารถนำข้อมูลจากอดีต ปัจจุบันมาคาดการณ์แนวโน้มหรือคาดคะเนเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต อันเป็นแนวทางให้ผู้เรียนสามารถตัดสินใจเลือกกระทำหรือหลีกเลี่ยงการกระทำได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และยังช่วยให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็น มีความกระตือรือร้นที่จะแสดงผลงานและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับสมาชิกในชั้นเรียน ซึ่งจะช่วยลดบทบาทในการสอนของครู (เพชรินทร์ วรรณารักษ์, 2530) และยังเป็นการส่งเสริมกระบวนการคิดที่หลากหลายและเป็นระบบ ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะในการคิดที่มองไกลในอนาคต รวมทั้งมองเห็นทางเลือกต่างๆ และพร้อมที่จะปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคม ทำให้ผู้เรียนสามารถวางแผนและเลือกตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง (นาคยา ปิณฑรณานนท์, 2526) นอกจากนั้นยังมุ่งพัฒนาความคิดในการวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล เพราะเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งฝึกการระดมพลังสมองในการคิดแสวงหาคำตอบที่หลากหลาย ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม และฝึกให้ผู้เรียนรู้จักคิดอย่างมีระบบเป็นผู้มีเหตุผล ทำให้ผู้เรียนสนใจติดตามบทเรียนตลอดเวลา (ชีรวพันธ์ นิเจนตร, 2525) นอกจากนั้น

ยังทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง สามารถวิเคราะห์ปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยพัฒนาส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ทำให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจและสนใจการเรียนมากขึ้น (พนิดา สีนสุวรรณ, 2529)

การสอนโดยใช้แผนภูมิ เป็นวิธีการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอด เกี่ยวกับเรื่องที่เรียน ทำให้ได้แนวคิดและรู้ขอบข่ายของเนื้อหา เพราะแผนภูมิแสดงให้เห็นลำดับและความสัมพันธ์ของเนื้อหา ซึ่งจะทำให้นักเรียนเข้าใจได้ง่ายขึ้นและจำได้ดี และช่วยกระตุ้นความสนใจและจูงใจให้อยากเรียน เป็นการเน้นให้เห็นจุดที่ต้องการให้เรียน ซึ่งแสดงให้เห็นลำดับและความสัมพันธ์ที่ถูกต้อง (วีระ ไทยพานิช, 2529) นอกจากนั้นแผนภูมียังแสดงถึงความคิดรวบยอดหรือแนวความคิด ที่จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจในบทเรียนย่อยบทเรียนและสังเคราะห์บทเรียน ยิ่งเด็กสามารถทำแผนภูมิจากบทเรียนด้วยตนเองแล้ว เด็กจะเข้าใจสิ่งที่ยากได้โดยง่ายและจำบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น (สุรศักดิ์ หลาบมาลา, 2532) ช่วยสรุปเนื้อหาให้กระชับชัดเจนและสามารถนำมาแสดงความสัมพันธ์ของเรื่องราวต่างๆ อีกทั้งช่วยจัดระบบและสรุปข้อมูลจำนวนมากๆ ให้กระชับรัดกุมเพื่ออำนวยความสะดวกเข้าใจและช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจในบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น (ลัดดา ศิลาน้อย, 2534)

เทคนิคการพยากรณ์ เป็นการพิจารณาความเป็นไปได้ของเหตุการณ์ในอนาคต โดยอาศัยเหตุผลและกระบวนการคิดที่หลากหลาย มีทักษะในการมองไกลในอนาคต ทำให้สามารถวางแผนและเลือกตัดสินใจได้ (นาคยา ปิณฑานนท์, 2526) และช่วยส่งเสริมให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็น กล้าตัดสินใจ และพิจารณาแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน เพื่อเป็นแนวทางเลือกที่นักเรียนควรปฏิบัติ (เพชรินทร์ วรรณารักษ์, 2530) ซึ่งเป็นการช่วยจัดปัญหาและอุปสรรคต่างๆในการเรียนของนักเรียน เช่น ความกลัว และความเฉื่อยชาในการเรียน ทำให้นักเรียนกล้าแสดงออก และคิดวิเคราะห์ได้อย่างรอบคอบ นอกจากนั้นลักษณะของเทคนิคการพยากรณ์ยังแสดงรูปแบบการจัดรวบรวมข้อมูลในรูปของแผนภูมิต่างๆ เพื่อใช้ในการจัดระบบของข้อมูลให้เป็นรูปธรรม เพื่อเชื่อมโยงเนื้อหาให้สัมพันธ์และต่อเนื่องกัน (พนิดา สีนสุวรรณ, 2529) เพราะแผนภูมิแสดงถึงความคิดรวบยอดและแนวความคิดของเรื่องราวต่างๆ ที่จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจในบทเรียน ย่อยบทเรียนและสังเคราะห์บทเรียน ทำให้เข้าใจสิ่งที่ยากได้โดยง่ายและจำบทเรียนได้ดี (สุรศักดิ์ หลาบมาลา, 2532) นอกจากนั้นแผนภูมียังช่วยสรุปเนื้อหาให้กระชับชัดเจนและสามารถนำมาแสดงถึงความสัมพันธ์ของเรื่องราวต่างๆ อีกทั้งช่วยจัดระบบและสรุปข้อมูลจำนวนมากๆ ให้กระชับรัดกุมและอำนวยความสะดวกเข้าใจอีกด้วย (ลัดดา ศิลาน้อย, 2534)

ดังนั้นในการนำแผนภูมิมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตร่วมกับเทคนิคการพยากรณ์ น่าจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอดในการเรียนได้อย่างรวดเร็วและง่ายต่อความเข้าใจ

จากปัญหาและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการสอนโดยนำเทคนิคการพยากรณ์และแผนภูมิเนื้อหา มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หน่วยที่ 2 ชีวิตในบ้าน ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อเป็นแนวทางในการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการสอน โดยใช้เทคนิคการพยากรณ์ด้วยแผนภูมิเนื้อหา กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หน่วยที่ 2 ชีวิตในบ้าน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หน่วยที่ 2 ชีวิตในบ้าน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างการสอนโดยใช้เทคนิคการพยากรณ์ด้วยแผนภูมิเนื้อหากับการสอนตามแบบคู่มือของกระทรวงศึกษาธิการ

1.3 สมมติฐานในการวิจัย

นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้เทคนิคการพยากรณ์ด้วยแผนภูมิเนื้อหา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามแบบคู่มือของกระทรวงศึกษาธิการ

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนบ้านโนนสมบูรณ์ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบึงกาฬ จังหวัดหนองคายที่กำลังเรียนอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2539 จำนวน 3 ห้องเรียน นักเรียน 90 คน
2. เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง เป็นเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หน่วยที่ 2 ชีวิตในบ้าน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่อง ลักษณะของครอบครัวที่อยู่ดีมีสุข เศรษฐกิจภายในครอบครัว อิทธิพลของครอบครัวที่มีต่อสังคม การเลี้ยงดูทารกและการอบรมเด็ก ตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

3. ตัวแปรในการวิจัย

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การสอน ซึ่งมี 2 วิธี คือ

1. การสอนโดยใช้เทคนิคการพยากรณ์ด้วยแผนภูมิเนื้อหา
2. การสอนตามแบบคู่มือของกระทรวงศึกษาธิการ

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

4. ระยะเวลาในการวิจัยของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยทำการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2539 ใช้เวลาในการทดลอง 42 คาบ หรือ 14 ชั่วโมง

1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น

1. กลุ่มตัวอย่างในการทดลองครั้งนี้ ไม่เคยผ่านการสอนโดยใช้เทคนิคการพยากรณ์ด้วยแผนภูมิเนื้อหา มาก่อน
2. นักเรียนต้องมีความรู้และความเข้าใจในกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้เทคนิคการพยากรณ์ด้วยแผนภูมิเนื้อหา
3. นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีระดับสติปัญญาอยู่ในสภาพที่ปกติ

1.6 คำจำกัดความและนิยามศัพท์เฉพาะ

1. นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนบ้านโนนสมบูรณ์ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบึงกาฬ จังหวัดหนองคาย ที่กำลังเรียนอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2539
2. ประสิทธิภาพของการสอน หมายถึง ค่าดัชนีที่ได้จากค่าประสิทธิภาพ (E_1/E_2) และค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.)
3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หน่วยที่ 2 ชีวิตในบ้าน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
4. การสอนโดยใช้เทคนิคการพยากรณ์ด้วยแผนภูมิเนื้อหา หมายถึง การสอนที่มีการคาดการณ์อย่างมีระบบ เพื่อศึกษาแนวโน้มของเหตุการณ์ สิ่งแวดล้อมและปัญหาที่จะเกิดขึ้น โดยใช้ระบบของการให้เหตุผลจากข้อมูลในอดีต ปัจจุบันและสรุปเป็นแผนภูมิในเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น เพื่อเชื่อมโยงสัมพันธ์เนื้อเรื่องให้เหมาะสมกับเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งมีขั้นตอนดำเนินการสอนดังนี้

ขั้นนำ เป็นขั้นที่ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจและพร้อมที่จะเรียน ซึ่งทำได้ดังนี้

1. นำเข้าสู่บทเรียน โดยใช้กิจกรรมที่หลากหลาย เช่น เกม นิทาน กรณีตัวอย่าง รูปภาพ บทบาทสมมติ เป็นต้น

2. ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้และวิธีการเรียนให้ผู้เรียนทราบ

ขั้นสอน เป็นขั้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาและสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งทำได้ดังนี้

1. แบ่งกลุ่มปฏิบัติกิจกรรม

2. ครูเสนอสถานการณ์หรือปัญหา โดยใช้สื่อจากวีดิทัศน์หรือภาพข่าวจากหนังสือพิมพ์ หรือกรณีตัวอย่าง หรือสถานการณ์ แล้วให้ผู้เรียนช่วยกันตั้งประเด็นปัญหา

3. รวบรวมข้อมูลที่ครูเตรียมไว้ให้

4. ระดมความคิด จากเนื้อเรื่องที่ศึกษาภายในขอบเขตที่ครูกำหนดไว้

5. สรุปเป็นแผนภูมิในเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น

6. นำเสนอผลงานกลุ่มจากการระดมความคิด

ขั้นสรุป เป็นขั้นที่ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปเนื้อหา ความเป็นไปได้จากเนื้อเรื่องที่ศึกษา เพื่อวิเคราะห์ถึงแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งทำได้ดังนี้

ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปเนื้อหา โดยใช้แผนภูมิชนิดต่างๆ สรุปเนื้อหาอีกครั้ง
ขั้นวัดผล

ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัด 10 ข้อ

ขั้นประเมิน

1. สังเกตจากการร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน

2. สัมภาษณ์

3. ตรวจสอบผลงานแผนภูมิ

4. ตรวจสอบแบบฝึกหัด

5. การสอนตามแบบคู่มือของกระทรวงศึกษาธิการ หมายถึง การสอนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามที่เสนอแนะไว้ในแผนการสอน กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งใช้วิธีการสอนแบบต่างๆ เช่น การบรรยาย การอภิปราย รวมทั้งการซักถาม การทำแบบฝึกหัด และศึกษาค้นคว้าจากหนังสืออ่านประกอบ โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นนำ เป็นขั้นกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจและพร้อมที่จะเรียน โดยใช้สื่อและ
กิจกรรมกระตุ้น เช่น รูปภาพ บัตรคำ บทบาทสมมติ

ขั้นสอน เป็นขั้นดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย

ขั้นสรุป เป็นขั้นสรุปความคิดรวบยอดของเนื้อหา โดยครูและนักเรียนร่วมกันสรุปเนื้อหา

ขั้นประเมินผล เป็นขั้นประเมินผลว่านักเรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาไม่น้อยเพียงใด
โดยให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดหรือสังเกตจากการร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน หรือตรวจผลงาน

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รูปแบบการสอนโดยใช้เทคนิคการพยากรณ์ด้วยแผนภูมิเนื้อหา เพื่อเป็นแนวทาง
สำหรับครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
2. ได้แผนการสอน เพื่อเผยแพร่เกี่ยวกับการสอนวิชาสังคมศึกษาในระดับประถมศึกษา